

Урок беларускай літаратуры ў 6 класе па апавяданні Я. Маўра «Багіра»

В. Т. Шарко,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры першай катэгорыі
СШ № 9 г. Пінска

Урок беларускай літаратуры ў VI класе па апавяданні Я. Маўра «Багіра» пабудаваны па **тэхналогіі французскіх педагагічных майстэрняў**. Узровень падрыхтаванасці вучняў дастатковы, што дае магчымасць працаваць па дадзенай тэхналогіі. На ўроку вучні пры рабоце на тэкстам апавядання прайшлі ўсе стадыі тэхналогіі.

Індукцыя (лац. Induction – увядзенне, пабуджэнне) – пачатак майстэрні, у якасці індуктара выкарыстаны эпіграф. Такім чынам, патрэбны настрой створаны, пачуцці вучняў разбуджаны. Наступны крок – індывідуальная работа вучняў – **самаканструкцыя**: самастойная фармуліроўка мэты ўрока, прапанова ўласных гіпотэз. У якасці задання для гэтага этапу ўрока настаўнік прапанаваў скласці асацыятыўны рад да паняцця «міласэрнасць», звязанага з тэмай урока, дзеці думалі над праблемным пытаннем, адказ на якое потым шукалі разам. Наступны этап урока – калектыўная работа – **сацыяканструкцыя**: праца ў групах дазволіла ажыццявіць сумесны пошук адказаў на пытанні, абмен ідэямі. Цудоўна адлюстравана карысць такой працы Бернард Шоу ў такім выказванні: «Калі ў двух чалавек ёсць па адным яблыку і яны абмяняюцца імі, то ў іх зноў будзе па адным яблыку. Але калі ў двух чалавек ёсць па адной ідэі і яны абмяняюцца імі, у кожнага будзе ўжо па дзве ідэі». **Сацыялізацыя** – наступны этап майстэрні. Гэта прадстаўленне работ вучняў і майстра, абмеркаванне розных гіпотэз і пунктаў гледжання. У выніку ўзнікае пытанне: «А як павінна быць на самой справе?». І адбываецца ўсведамленне няпэўнасці, з'яўляецца праблемная сітуацыя, што і адбылося на уроку. **Разрыў** – эмацыянальны канфлікт, новае бачанне праблемы. Вучням прапанавалася супаставіць свае гіпотэзы з меркаваннямі навукоўцаў, пісьменнікаў (важна, каб крыніца новай інфармацыі была дастаткова аўтарытэтай). Паводле А. А. Окунева, адбываецца аднаўленне ўяўленняў. Спачатку паяўляецца дыскамфорт, жаданне абараніць звыклае, але затым наступае задавальненне і ўсведамленне адкрыцця. Пасля эмацыянальнага разрыву настаўнік прапанаваў дзецям самастойную **творчую працу – работу над рубрыкамі газеты**. Заключны этап майстэрні – **рэфлексія**: падводзілі вынікі працы, састаўляючы вершаваныя формы – сінквейны (пяцірадкоўі) па пэўнай схеме: 1) назва тэмы ўрока; 2) два азначэнні, якія характарызуюць тэму; 3) тры дзеясловы, якія паясняюць тэму; 4) фраза з чатырох слоў; 5) слова – сінонім тэмы. Падрыхтоўка педмайстэрні, безумоўна, патрабуе эмацыянальных і фізічных намаганняў, але Л. М. Талстой меў рацыю, калі сцвярджаў, што чым прасцей настаўніку вучыць, тым складаней вучыцца вучням. У працэсе ўрока вучні ўдасканалілі ўменні асэнсаванага чытання праявілі творца, характарызавалі літаратурнага героя з улікам аўтарскай

пазіцы. Таксама на ўроку былі створаны ўмовы для развіцця лагічнага мыслення, вуснай мовы вучняў. І, канешне, трэба адзначыць, што праца на ўроку была накіравана на выхаванне любові і павагі да ўсяго жывога на зямлі, выхаванне веры ў дабро і міласэрнасць чалавека, непрыманне жорсткіх адносін да братоў нашых меншых.

Прапануем вашай увазе план урока.

ТЭМА: Янка Маўр. Апавяданне «Багіра»

МЭТЫ:

- удасканалваць уменні асэнсаванага чытання праявічнага твора, характарызаваць літаратурнага героя з улікам аўтарскай пазіцыі;
- развіваць лагічнае мысленне, вусную мову вучняў;
- выхоўваць любоў і павагу да ўсяго жывога на зямлі, выхоўваць веру ў дабро і міласэрнасць чалавека і непрыманне жорсткіх адносін да братоў нашых меншых.

ТЫП: урок развіцця маўлення

АБСТАЛЯВАННЕ: выстава кніг Я. Маўра, партрэт пісьменніка, выстава малюнкаў «Браты нашы меншыя», эпіграф, газета «Міласэрнасць».

ХОД УРОКА

I. Арганізацыйны момант

II. Паведамленне тэмы, настаноўка мэт і задач

На дошцы размешчаны эпіграф: *«Мы ў адказе за тых, каго прыручылі».*
(Антуан дэ Сэнт-Экзюперы)

Настаўнік. Сённяшні ўрок мы прысвяцім братам нашым меншым. Каго так называюць? (*Адказы вучняў.*) Нашы маленькія сябры дапамагаюць нам адчуць сувязь з усім жывым на зямлі, забыць аб адзіноце. Дзякуючы ім мы робімся больш добрымі, міласэрнымі.

III. Работа над зместам апавядання

1. Самаканструкцыя (асацыятыўны рад).

Настаўнік. Што такое міласэрнасць? Як гэта быць міласэрным?

Падбярыце асацыятыўны рад да слова «міласэрнасць» (дабрыня, дабразычлівасць, узаемадапамога, чалавечнасць, спагада, чуласць, адказнасць, любоў, духоўнасць).

2. Сацыяканструкцыя (работа ў групах).

Настаўнік. Давайце зараз звернемся да апавядання Я. Маўра «Багіра». Спадзяюся, яно нікога з вас не пакінула раўнадушным і вам хочацца падзяліцца з намі сваімі думкамі і ўражаннямі аб галоўнай гераіні апавядання Багіры.

Чаму кошку назвалі Багірай? (*Дзеці адзначаюць, што так звалі чорную пантэру з твора Кіплінга «Маўглі», а кошка была да яе падобная знешне і тым, што магла разважаць «лепі за якога-небудзь не надта разумнага чалавека».*)

Правільна. Малайцы. Кошка належыць да адной пароды з такімі драпежнымі жывёламі, як пантэра, рысь, пума. Яна адзіная з хатніх жывёл да канца не прыручана чалавекам. У каго дома ёсць кошка, той пацвердзіць, што лашчыцца яна да гаспадара, толькі калі сама таго пажадае, а паспрабуй зачапіць незнарок – зведаеш яе кіпцюры. Кошка – жывёла незалежная.

Паглядзіце ўважліва на дошку. Тут мы бачым нашу любіміцу. Стрэлачкамі ўказаны рысы яе характару. Ці згодны вы з гэтай схемай? Давайце паразважаем, прыгадаем некаторыя ўрыўкі.

□ **Разумная** (кошка паводзіць сябе так, каб людзі зразумелі яе жаданне «...мяўкае, трэцца каля ног», «даганяе, крычыць, блытаецца паміж ног, забягае наперад, нібы не пускае ісці ў той бок»).

□ **Смелая** (эпізод з сабакам).

□ **Добрая маці** (як яна клапоціцца аб кацянятах).

□ **Міласэрная** (высакародства ў адносінах да чужога кацяняці).

3. *Сацыялізацыя.*

Абмеркаванне пытанняў у групах:

✓ Як раскрываецца гэтая рыса характару Багіры ў творы?

✓ За што спадабалася вам гераіня, якая не пабаялася сабакі?

✓ За што можна паважаць кошку-маці?

✓ Чаму можна павучыцца ў Багіры, якая па-мацярынску паставілася

да чужога кацяняці?

□ **Настойлівая** («крычала і драпала дзверы», пакуль яе не выпусцілі па іншых кацянят).

□ **Руплівая** («ніводнай мінуты не патраціла дарэмна»).

□ **Сур'ёзная** (калі кацяняты дурэлі, «ні разу не скокнула, не пажартавала, нават ні разу не ўсміхнулася»).

□ **Трымае дзяцей у чысціні** («лізала іх безупынна і ўсюды, не спыняючыся ні перад якім брудам»).

4. *Разрыў.*

Настаўнік. Скажыце, адкуль жа ўзялося гэта кацяня «няшчаснае, худое, аблезлае, з хворымі вачамі і абарваным вухам»? (*Разважанні вучняў.*)

Зачытайце эпізод, дзе Багіра нам паказана аўтарам больш міласэрнай, чым людзі.

Кожны чалавек павінен быць міласэрным да братаў нашых меншых, адчуваць адказнасць за тых, каго прыручыў (**зварот да эпіграфа**).

✓ Ці адчуваеце вы ў паводзінах Багіры адказнасць за сваіх дзяцей? Падмацуйце сваю думку радкамі з тэксту.

✓ Як паводзіць сябе кошка, калі падрослых кацянят пачалі аддаваць суседзям?

✓ Што рабіла Багіра, каб пашкодзіць сваім гаспадарам?

Чаму кошка не засталася ўдзячнай людзям за клопат пра яе кацянят?
(«Кошка, якая гуляе сама па сабе», Багіра засталася незалежнай, нікому не дазволіла сябе прыручыць.)

✓ Ці сталі гаспадары любіць яе менш?

✓ Аб чым гэта сведчыць?

(Адказы вучняў.)

Праслухайце, калі ласка, вершы аб няшчасных бяздомных жывёлах і задумайцеся: ці справядліва мы, людзі, паступаем з імі?

Вучні чытаюць вершы аб бяздомных жывёлах (В. Жуковіч «Бяздомны сабака», «Кацяняты»).

5. Творчая работа

Настаўнік. Як цяжка глядзець у вочы беспрытульным братам нашым меншым. Гэта мы, людзі, вінаваты ў тым, што побач з нам столькі пакрыўджаных і няшчасных. У мяне да вас прапанова: давайце паспрабуем дапамагчы ім нашымі сіламі. Мы падрыхтуем газету «Міласэрнасць» і ў ёй паспрабуем даць парады будучым гаспадарам, раскажам, як любілі і шанавалі гадаванцаў нашы продкі, пакажам, якімі бываюць чулымі жывёлы і жорсткімі людзі. Рубрыкі (*заданні па групам*):

1) «А вы ведаеце, што... »;

2) «Мы ў адказе за тых, каго прыручылі»;

3) «Пісьмо ад Мурзіка»;

4) «Пісьмо для Барсіка».

IV. Рэфлексія

Вучні складаюць сінквейн на тэму «Багіра».

V. Дамашняе заданне

Падрыхтаваць паведамленне пра звера (ці пра свайго гадаванца), птушку або іншую жывую істоту.